ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 15.12.2008
COM(2008)862 τελικό

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Προς μια συνεκτική στρατηγική καθορισμού ενός ευρωπαϊκού θεματολογίου γεωργικών ερευνών

{SEC(2008)3041}

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Προς μια συνεκτική στρατηγική καθορισμού ενός ευρωπαϊκού θεματολογίου γεωργικών ερευνών

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Ένα νέο πλαίσιο για τη γεωργική έρευνα στην Ευρώπη 4

1.1. Η νομική βάση της δράσης της ΕΕ 4

1.2. Νέες προκλήσεις για την ευρωπαϊκή γεωργία 4

1.3. Αναγκαιότητα ανάληψης δράσης σε επίπεδο ΕΕ για τη διαμόρφωση ενός ανανεωμένου θεματολογίου γεωργικής έρευνας 5

2. Ο καθοδηγητικός ρόλος της επιτροπής SCAR 7

2.1. Ανανεωμένη εντολή 7

2.2. Προς τον καθορισμό κοινών θεματολογίων έρευνας 8

2.3. Διαδικασία διερεύνησης των προοπτικών 9

2.4. Χαρτογράφηση των ικανοτήτων της ΕΕ 10

3. Κύριες δράσεις για την ανάπτυξη ενός συνεκτικού ευρωπαϊκού θεματολογίου γεωργικής έρευνας 11

3.1. Με γνώμονα την ανάπτυξη μιας γεωργίας πιο αειφόρου σε παγκόσμια κλίμακα 11

3.2. Νέοι τομείς προτεραιότητας για το μελλοντικό θεματολόγιο γεωργικής έρευνας 12

3.3. Ενίσχυση της παραγωγής και της κοινοχρησίας γεωργικών γνώσεων στην Ευρώπη .. 13

3.4. Εδραίωση του κοινού ερευνητικού προγραμματισμού με σκοπό τη βελτίωση της διακυβέρνησης του ευρωπαϊκού συστήματος γεωργικών προϊόντων διατροφής 14

3.5. Ανάπτυξη ενός μηχανισμού παρακολούθησης των εργασιών διερεύνησης των προοπτικών 15

3.6. Οι ευθύνες της Ευρώπης σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον 15

1. ΈΝΑ ΝΕΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.1. Η νομική βάση της δράσης της ΕΕ

Ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1728/74 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1974, προβλέπει στο άρθρο 11 ότι *"Σε τακτικά χρονικά διαστήματα η Επιτροπή υποβάλλει προς τη Συνέλευση και το Συμβούλιο μία έκθεση για το συντονισμό της γεωργικής έρευνας"*. Σκοπός της έκθεσης αυτής είναι να δώσει μια γενική εικόνα της εξέλιξης της γεωργικής έρευνας στο εσωτερικό της Κοινότητας και να προσδιορίσει στρατηγικές δράσεις *"οι οποίες θα ήταν επιθυμητές στη γεωργική έρευνα στα Κράτη μέλη και το συντονισμό αυτής της έρευνας σε κοινοτικό επίπεδο, σε σχέση με τους στόχους της κοινής γεωργικής πολιτικής"*.

Δυνάμει του άρθρου 7 του προαναφερόμενου κανονισμού συστάθηκε μόνιμη επιτροπή γεωργικής έρευνας (Standing Committee on Agricultural Research – SCAR), απαρτιζόμενη από αντιπροσώπους των κρατών μελών, με αποστολή την παροχή συμβουλών στην Επιτροπή και στα κράτη μέλη στα θέματα του συντονισμού της γεωργικής έρευνας στην Ευρώπη.

Το περιεχόμενο της παρούσας ανακοίνωσης και του συνοδευτικού αυτής εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής βασίζεται στα αποτελέσματα διαφόρων πρωτοβουλιών που έλαβε η επιτροπή SCAR κατά την τελευταία τετραετία για τον προσδιορισμό των τάσεων και των αναγκών στον συγκεκριμένο τομέα. Βασίζεται επίσης στα αποτελέσματα του χρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έργου "EU-AGRI-MAPPING", αντικείμενο του οποίου είναι η ανάλυση της κατάστασης της γεωργικής έρευνας και της έρευνας τροφίμων στην Ευρώπη[1].

1.2. Νέες προκλήσεις για την ευρωπαϊκή γεωργία

Στην ΕΕ σημειώνεται μεταβολή της γεωργικής δημογραφίας: ο αριθμός των γεωργών μειώνεται ενώ η καλλιεργήσιμη έκταση παραμένει σταθερή· η ηλικία του γεωργικού εργατικού δυναμικού αυξάνεται και σημειώνεται ανεπαρκής διαφοροποίηση της γεωργικής δραστηριότητας πέραν της παραγωγής, ενώ η κοινωνικοοικονομική και περιβαλλοντική σημασία της γεωργίας παραμένει αμετάβλητη. Ο κλάδος των γεωργικών προϊόντων διατροφής παραμένει μείζων εργοδότης και παραγωγός πλούτου (κύκλος εργασιών 900 δις ευρώ, 20 εκατομμύρια θέσεις εργασίας) ενώ η γεωργία εξακολουθεί να αποτελεί τον κύριο μηχανισμό χρήσης των γαιών και να διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στον κοινωνικό ιστό των αγροτικών περιοχών.

Οι σύγχρονες γεωργικές πρακτικές που ακολουθούνται ιδίως στις χώρες της ΕΕ των 12 μπορεί να οδηγήσουν σε αύξηση της ανεργίας στον βαθμό που αυξάνεται το μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Η γεωργική έρευνα θα πρέπει εν προκειμένω να λαμβάνει υπόψη τις συνακόλουθες κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις.

Η διαδικασία της μεταρρύθμισης της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ) εξακολουθεί να επιφέρει αλλαγές στον τομέα της γεωργίας. Μετά την πρώτη σημαντική μεταρρύθμιση που έλαβε χώρα το 1992, ο γεωργικός τομέας της ΕΕ αναγκάστηκε να αντεπεξέλθει στην διπλή πρόκληση της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και της άμβλυνσης των πιθανών αρνητικών επιπτώσεων των σύγχρονων μεθόδων παραγωγής στο περιβάλλον. Ο γεωργικός τομέας της ΕΕ χρειάστηκε επίσης να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες ανησυχίες και ευαισθητοποίηση

[1] www.agrifoodresearch.net/library

των καταναλωτών σχετικά με την ασφάλεια, την ποιότητα και τις τιμές των τροφίμων, και πιο πρόσφατα στην αυξανόμενη ζήτηση υγιεινής διατροφής.

Η προσφορά τροφίμων σε προσιτές για τον καταναλωτή τιμές εξακολουθεί μεν να αποτελεί καθοριστική παράμετρο, αλλά οι μεταρρυθμίσεις της ΚΓΠ που επέφερε το σχέδιο δράσης 2000 εμπέδωσαν τους δεσμούς της γεωργίας με την αειφόρο ανάπτυξη. Με τη δέσμη μεταρρυθμίσεων του 2003 η δημόσια χρηματοδοτική στήριξη αποσυνδέθηκε από την παραγωγή και καθιερώθηκε η πολλαπλή συμμόρφωση των μεθόδων γεωργικής παραγωγής με τη νομοθεσία της ΕΕ. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ευθυγράμμιση του προσανατολισμού του εμπορίου με τα περιβαλλοντικά πρότυπα και τα πρότυπα παραγωγής και την αναγωγή των τελευταίων σε καθοριστικό παράγοντα για τη μελλοντική βιωσιμότητα του γεωργικού τομέα στην ΕΕ.

Επιπλέον, ο δεύτερος πυλώνας της ΚΓΠ μετατόπισε το κέντρο βάρους του πλαισίου πολιτικής της ΕΕ προς την κατεύθυνση της αγροτικής ανάπτυξης, κάτι το οποίο αύξησε τις δυνατότητες εστίασης της χρηματοδοτικής στήριξης σε συγκεκριμένες προτεραιότητες κοινωνικής σημασίας, όπως η προστασία του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές, καθώς και σε ένα φάσμα μορφών δραστηριότητας πέραν της παραγωγής γεωργικών προϊόντων διατροφής, όπως η πρόσβαση, η αναψυχή, η διαφύλαξη, η ψυχαγωγία, η πολιτιστική κληρονομιά και ο τουρισμός.

Καθόλη τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας μεταρρύθμισης, διάφοροι εξωτερικοί, παγκόσμιοι, παράγοντες συνέβαλαν επίσης στη μεταβολή του γεωργικού τομέα και του τομέα παραγωγής τροφίμων της ΕΕ. Τέτοιοι παράγοντες ήταν η αύξηση της ζήτησης τροφίμων λόγω της αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού, η ενίσχυση των προσπαθειών καταπολέμησης του υποσιτισμού, καθώς και η αύξηση της κατανάλωσης ζωικών προϊόντων λόγω της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου σε ορισμένες τρίτες χώρες και της αύξησης των διεθνών εμπορικών συναλλαγών. Η ΕΕ αποτελεί πλέον τον σημαντικότερο εισαγωγέα και εξαγωγέα γεωργικών προϊόντων και αναμφισβήτητα τη σημαντικότερη αγορά για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Εξάλλου, ο γεωργικός τομέας της ΕΕ έρχεται τώρα αντιμέτωπος με ένα ευρύ φάσμα νέων προκλήσεων όπως η επέκταση της παγκοσμιοποίησης, η επιδείνωση των προβλημάτων διασφάλισης επαρκούς ενεργειακού εφοδιασμού, η κλιματική αλλαγή, η μη αειφόρος κατανάλωση των φυσικών πόρων και η πρόσφατη αύξηση των τιμών των τροφίμων[2].

1.3. Αναγκαιότητα ανάληψης δράσης σε επίπεδο ΕΕ για τη διαμόρφωση ενός ανανεωμένου θεματολογίου γεωργικής έρευνας

Όπως έχει αναγνωρισθεί ευρέως[3], για την αντιμετώπιση αυτών προκλήσεων χρειάζεται να ενισχυθεί στην Ευρώπη η ισχύς της γεωργικής έρευνας. Η γεωργική έρευνα θα πρέπει να παράγει, αφενός, γνώσεις οι οποίες θα καθιστούν δυνατή την πλήρη κατανόηση της αγροτικής ανάπτυξης, των παραγόντων που διευκολύνουν και εκείνων που παρεμποδίζουν την αειφόρο ανάπτυξη, και, αφετέρου, τις νέες τεχνολογίες και καινοτομίες που χρειάζονται για την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα.

---

[2] Η ενίσχυση της γεωργικής έρευνας και της παραγωγής γνώσεων στον τομέα της γεωργίας είναι μία από τις δράσεις που προτείνονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο "Αντιμετώπιση της πρόκλησης από την αύξηση των τιμών των τροφίμων - Κατευθύνσεις για τη δράση της ΕΕ", COM(2008) 321 τελικό

[3] Βλ. προβλέψεις της SCAR "World Development Report 2008; Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC reports); Millennium Ecosystem System Assessment"

Η αναγκαιότητα επιστημονικής τεκμηρίωσης της πολιτικής, και συγκεκριμένα η αναγκαιότητα διαμόρφωσης της πολιτικής βάσει των αποτελεσμάτων και της τεχνογνωσίας που παράγει η ερευνητική κοινότητα, διαδραματίζει αυξανόμενο ρόλο στον προσδιορισμό των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών συνεπειών οποιασδήποτε πιθανής πολιτικής παρέμβασης. Αυτό ευθυγραμμίζεται με τη δέσμευση της Επιτροπής να συμβάλλει στη βελτίωση της νομοθεσίας και ιδίως να διατυπώνει υψηλής ποιότητας εκτιμήσεις για τον αντίκτυπο των νομοθετικών της προτάσεων.

Εντούτοις, και παρότι στην ευρωπαϊκή γεωργική έρευνα εμπλέκεται ευρύ φάσμα επιστημονικών κλάδων και ενδιαφερόμενων φορέων, οι ερευνητικές προσπάθειες που καταβάλλονται προς ικανοποίηση των κοινωνικών αυτών απαιτήσεων συνήθως εξακολουθούν να είναι αποσπασματικές, κατακερματισμένες και ανεπαρκώς συντονισμένες, και να μη προσελκύουν επαρκείς επενδύσεις, οπότε δεν επιτυγχάνεται εν προκειμένω η αναγκαία κρίσιμη μάζα. Σε πολλές περιπτώσεις, κανένα κράτος μέλος δεν διαθέτει τους πόρους ή τις ικανότητες που απαιτούνται για να φέρει μόνο του σε πέρας τις απαιτούμενες ερευνητικές δραστηριότητες και πολιτικές εξελίξεις.

Στην Ευρώπη υπάρχουν διάφοροι μηχανισμοί, και ιδίως οι μηχανισμοί που προβλέπονται από το πρόγραμμα-πλαίσιο της ΕΕ, που είναι σε θέση να συμβάλλουν στην ενίσχυση της πανευρωπαϊκής συνεργασίας μεταξύ των ερευνητών. Πρωταρχική προτεραιότητα των τελευταίων αυτών μηχανισμών είναι η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών ερευνητικών προγραμμάτων, ιδίως σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότησή τους σε εθνικό επίπεδο, με απώτερο στόχο τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας (ΕΧΕ). Στο πλαίσιο αυτό, με τον μηχανισμό ERA-NET[4] υποστηρίζεται χρηματοδοτικά η δικτύωση εθνικών προγραμμάτων, υπουργείων ή φορέων χρηματοδότησης σε όλους τους επιστημονικούς τομείς.

Παρά το γεγονός ότι έχουν δρομολογηθεί αρκετά δίκτυα ERA-NET που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τη γεωργική έρευνα, το Συμβούλιο της ΕΕ συμφώνησε (το Νοέμβριο του 2004) ότι η συνεργασία στον συγκεκριμένο τομέα θα ήταν σκόπιμο να στηρίζεται σε μια πιο δομημένη προσέγγιση και ότι η επιτροπή SCAR θα πρέπει να διερευνήσει περαιτέρω το ζήτημα αυτό.

Στο πλαίσιο αυτό, η νέα βασική προσέγγιση του κοινού προγραμματισμού[5] προχωρά ένα βήμα παραπάνω από το σύστημα ERA-NET και διευκολύνει την άμεση συνεργασία των δημόσιων προγραμμάτων των κρατών μελών με σκοπό τον καθορισμό κοινών οραμάτων, κοινών στρατηγικών ερευνητικών προγραμμάτων και την κοινή διάθεση πόρων για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων ζητημάτων. Όπως επισημαίνεται στα συμπεράσματα του άτυπου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου "Ανταγωνιστικότητα" που συνήλθε στις Βερσαλλίες στις 17-18 Ιουλίου 2008, η δημιουργία μιας κρίσιμης μάζας δημόσιων ερευνητικών προσπαθειών θα συνέβαλε ιδιαιτέρως στην επίλυση ορισμένων σοβαρών ευρωπαϊκών κοινωνικών προβλημάτων που συνδέονται, για παράδειγμα, με την κλιματική αλλαγή, την ενεργειακή κρίση ή τον επισιτιστικό ανεφοδιασμό.

Στα ίδια συμπεράσματα υποδεικνύεται η επιτροπή SCAR ως καλό παράδειγμα πιθανών δικτυακών δομών στο πλαίσιο οποιασδήποτε νέας διαδικασίας κοινού προγραμματισμού.

---

[4] Το άρθρο 169 της συνθήκης ΕΚ προβλέπει τη συμμετοχή της Κοινότητας σε προγράμματα έρευνας που αναλαμβάνονται από περισσότερα κράτη μέλη και αφορά τομείς υψηλής πολιτικής ορατότητας και σημασίας.

[5] "Προς κοινό προγραμματισμό στην έρευνα", COM(2008) 468 τελικό της 15.07.2008

2. Ο ΚΑΘΟΔΗΓΗΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ SCAR

2.1. Ανανεωμένη εντολή

Έπειτα από αρκετά χρόνια αδράνειας, η Μόνιμη Επιτροπή Γεωργικής Έρευνας (Standing Committee on Agricultural Research -SCAR) έλαβε το 2005 από το Συμβούλιο της ΕΕ ανανεωμένη εντολή, και συγκεκριμένα την εντολή να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στον συντονισμό των προσπαθειών γεωργικής έρευνας στην Ευρώπη. Η "νέα" SCAR απαρτίζεται από αντιπροσώπους των 27 κρατών μελών της ΕΕ, καθώς και από αντιπροσώπους, υπό την ιδιότητα των παρατηρητών, από τις υποψήφιες και συνδεδεμένες χώρες.

Η επιτροπή SCAR επεξεργάζεται έναν ευρύτερο και πιο επίκαιρο ορισμό της έννοιας "γεωργική έρευνα", ο οποίος δεν θα περιορίζεται στα στενά όρια της έρευνας με αντικείμενο την παραγωγή, αλλά θα συμπεριλαμβάνει την έννοια "από το πιάτο στο αγρόκτημα", θα δίνει έμφαση στην αειφόρο γεωργία, και θα καλύπτει τις μη διατροφικές χρήσεις, τη βιοποικιλότητα, τη δασοκομία και την αγροτική ανάπτυξη. Η SCAR θα ακολουθήσει μια ολιστική προσέγγιση για την αντιμετώπιση καίριων ζητημάτων που συνδέονται με την έννοια της ευρωπαϊκής γνωσιοκεντρικής βιο-οικονομίας (ΕΓΒΟ)[6]. Στα ζητήματα αυτά συγκαταλέγονται, μεταξύ άλλων, η υγεία και η ορθή μεταχείριση των ζώων, οι νόσοι των ζώων, η υγεία και η προστασία των καταναλωτών σε σχέση με την ποιότητα και την ασφάλεια των τροφίμων[7], καθώς και την εξασφάλιση της παραγωγής και και του ανεφοδιασμού με τρόφιμα, η εμπιστοσύνη και η συμπεριφορά των καταναλωτών σε σχέση με τα τρόφιμα, τη διατροφή, τη λιανική πώληση και την αγορά τροφίμων (διότι αυτή η εμπιστοσύνη και συμπεριφορά έχουν αντίκτυπο στην έρευνα με αντικείμενο τα γεωργικά προϊόντα διατροφής), αλλά και οι μη παραδοσιακοί και άσχετοι με τη διατροφή προσανατολισμοί των γεωργικών δραστηριοτήτων.

Επιπλέον, σύμφωνα με τις συστάσεις του άτυπου Συμβουλίου Υπουργών Γεωργίας του 2006 (Krems, 28-30 Μαΐου 2006)[8], στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας, η επιτροπή SCAR θα πρέπει να καλέσει τα κράτη μέλη να εντάξουν στις συζητήσεις τους ζητήματα σχετικά με την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την καινοτομία, κατά τρόπο ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας και η συμφωνία των αποτελεσμάτων αυτών με τις ανάγκες της εξελισσόμενης ΚΓΠ.

Στο πλαίσιο αυτό, η επιτροπή η επιτροπή SCAR ανέλαβε πρωτοβουλίες συντονισμού σε διάφορα μέτωπα ώστε να συμβάλει ουσιαστικά σε όλα τα ερευνητικά πεδία της ευρωπαϊκής γνωσιοκεντρικής βιο-οικονομίας και στην ανάπτυξη ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας για τη γεωργία.

---

6 Δεν συμπεριλαμβάνεται η αλιευτική έρευνα, διότι στον τομέα της αλιείας υπάρχουν ειδικοί και καθιερωμένοι μηχανισμοί συντονισμού σε ευρωπαϊκή και σε διεθνή κλίμακα

7 Λαμβανομένης πλήρως υπόψη της εντολής άλλων φορέων, όπως η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για τα Πρότυπα Τροφίμων και των επιτροπών της

8 Συμπεράσματα της Προεδρίας, 16 Ιουνίου 2006

2.2. Προς τον καθορισμό κοινών θεματολογίων έρευνας

Βασιζόμενη στα αποτελέσματα μιας δημοσκόπησης σχετικά με τον συντονισμό της γεωργικής έρευνας, η οποία έγινε σε ευρωπαϊκό επίπεδο κατά τη διάρκεια της ολλανδικής προεδρίας, το 2004[9], η επιτροπή SCAR υιοθέτησε μια δομημένη προσέγγιση για τον καθορισμό των ερευνητικών θεμάτων προτεραιότητας που θα αποτελέσουν αντικείμενο μελλοντικής συνεργασίας, μέσω της δημιουργίας συνεργατικών ομάδων εργασίας (ΣΟΕ) απαρτιζόμενων από αντιπροσώπους των κρατών μελών και των συνδεδεμένων χωρών.

Η σύσταση ΣΟΕ αποτελεί έναν πιο ευέλικτο και λιγότερο τυποποιημένο μηχανισμό σε σχέση με το σύστημα ERA-NET, αλλά έχει τον ίδιο στόχο: τόνωση και, σε τελική ανάλυση, αύξηση της συνεργασίας μεταξύ των οργανισμών χρηματοδότησης και των διαχειριστών ερευνητικών προγραμμάτων σε καίρια ερευνητικά πεδία. Από το 2005 και μετά έχουν συσταθεί δέκα τέσσερις ΣΟΕ από ευρωπαϊκές χώρες οι οποίες έχουν υποδυθεί εθελοντικά, βάσει μεταβλητής γεωμετρίας, στον καθορισμό, την κατάρτιση και την εφαρμογή κοινών στρατηγικών θεματολογίων έρευνας, βασισμένων σε από κοινού συμφωνημένη προσέγγιση αντιμετώπισης των κυριότερων προκλήσεων που αντιμετωπίζει η γεωργική έρευνα.

Οι ΣΟΕ εργάζονται με τρόπο παρόμοιο με εκείνο των δικτύων ERA-NET, με την έννοια ότι ακολουθούν την ίδια σταδιακή προσέγγιση – εστίαση αρχικώς στην ανταλλαγή πληροφοριών, προσδιορισμός των ερευνητικών κενών και των αντικειμένων προτεραιότητας της συνεργασίας και, κατά περίπτωση, δρομολόγηση κοινών δραστηριοτήτων ή/και προκήρυξη κοινών προσκλήσεων προκήρυξης προτάσεων έρευνας.

---

[9] "Towards cooperation between research funders and programme managers in the domain of Agriculture, Food, Rural Development and Fisheries in the European Union" – Έκθεση του ολλανδικού υπουργείου γεωργίας, φύσης και ποιότητας των τροφίμων

Οι προοπτικές συμμετοχής στο σύστημα ERA-NET του 7ου ΠΠ ενισχύθηκαν χάρη ακριβώς στον δυναμισμό και τη δέσμευση αρκετών ΣΟΕ, πέντε από τις οποίες εκδήλωσαν την πρόθεσή τους να ανταποκριθούν στις πρώτες προσκλήσεις υποβολής προτάσεων (όπως απεικονίζεται στον κατωτέρω πίνακα).

Τίτλος της ΣΟΕ	**Συντονιστής**	**Χώρες SCAR**
ΤΠΕ και ρομποτική στους κλάδους των γεωργικών προϊόντων διατροφής => ERA-NET "ICT-AGRI"	**Δανία**	**11**
Ανανεώσιμες πρώτες ύλες και εφαρμογές τους σε κλάδους άλλους πλην της βιομηχανίας τροφίμων	**Γερμανία**	**18**
Αειφόρος κτηνοτροφία σε λειμώνες	**Ιρλανδία**	**21**
Ζητήματα ενδιαφέροντος για τη μεσογειακή γεωργία => δίκτυο ERA-NET "ARIMNet"	**Ιταλία/Γαλλία**	**13**
Γεωργία και αειφόρος ανάπτυξη => πρόταση ERA-NET "RURAGRI"	**Γαλλία**	**11**
Υγεία των ζώων => δίκτυο ERA-NET "EMIDA" **Ορθή μεταχείριση των ζώων, αρχικά δρομολογήθηκε ως ΣΟΕ**	**ΗΒ**	**21**
Προηγμένες τεχνολογίες κλιματικού ελέγχου των θερμοκηπίων και των κτηνοτροφικών κτιρίων	**Ισραήλ**	**14**
Προσαρμογή της ανθρώπινης διατροφής στην εξέλιξη του περιβάλλοντος	**Γαλλία**	**10**
Οικολογία των οικοσυστημάτων και αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων	**Γαλλία**	**8**
Ανάπτυξη αειφόρων μεθόδων γεωργικής εκμετάλλευσης στην περιφέρεια της Βαλτικής Θάλασσας	**Πολωνία**	**8**
Κοινά θεματολόγια έρευνας προς υποστήριξη της αγροτικής πολιτικής της ΕΕ => πρόταση ERA-NET "RURAGRI"	**Σουηδία/Κάτω Χώρες**	**7**
Κλιματική αλλαγή και γεωργία	**Ισπανία**	**22**
Γεωργία και ενέργεια	**Γερμανία**	**21**
Κοινόχρηστες υποδομές γεωργικής έρευνας	**Γαλλία**	**15**

2.3. Διαδικασία διερεύνησης των προοπτικών

Η επιτροπή SCAR δρομολόγησε μια διαδικασία διερεύνησης των προοπτικών με σκοπό τη διατύπωση πιθανών σεναρίων για την ευρωπαϊκή γεωργία κατά την επόμενη εικοσαετία, στα οποία θα βασιστούν οι μεσοπρόθεσμες έως μακροπρόθεσμες προτεραιότητες της γεωργικής έρευνας στην Ευρώπη. Η διαδικασία αυτή έτυχες της θερμής υποστήριξης του άτυπου Συμβουλίου Υπουργών Γεωργίας (Krems, 28-30 Μαΐου 2006).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημιούργησε για τον λόγο αυτό μια ομάδα εμπειρογνωμόνων σε θέματα διερεύνησης των προοπτικών (Foresight Expert Group -FEG) με σκοπό τη συγκέντρωση και ανάλυση των δεδομένων για τις προοπτικές που περιλαμβάνονται σε

εθνικές, περιφερειακές και διεθνείς μελέτες σε σχέση με οκτώ κύριους παράγοντες[10], την αξιοποίηση των δεδομένων αυτών για τη διατύπωση μελλοντικών σεναρίων[11] και τη διενέργεια της αρχικής εκτίμησης των συνεπειών τους για τις προτεραιότητες της ευρωπαϊκής γεωργικής έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης.

Οι εκθέσεις της ομάδας FEG κοινοποιήθηκαν στις αντίστοιχες ομάδες ενδιαφερόμενων μερών και εξετάστηκαν, μαζί με άλλα πορίσματα διαδικασιών προοπτικής διερεύνησης, στο εργαστήριο *"Προοπτική διερεύνηση για τον καθορισμό μακροπρόθεσμων προτεραιοτήτων ευρωπαϊκής γεωργικής έρευνας"*, το οποίο έλαβε χώρα στη Στοκχόλμη στις 29-30 Μαρτίου 2007 και στο οποίο συμμετείχαν εμπειρογνώμονες υψηλού επιπέδου και αντιπρόσωποι των ομάδων ενδιαφερόμενων μερών με σκοπό την εξέταση των αναγκών έρευνας που προκύπτουν από τις προοπτικές αναλύσεις.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που διατυπώθηκαν στο πλαίσιο του εν λόγω εργαστηρίου αποτέλεσαν, σε συνδυασμό με τις εκθέσεις της ομάδας FEG και τα συμπεράσματα των περαιτέρω διαβουλεύσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη, τη βάση του σημαντικού διεθνούς συνεδρίου *"Προσδιορισμός των μελλοντικών προκλήσεων της γεωργικής έρευνας στην Ευρώπη" (26-27 Ιουνίου 2007)*[12]. Το συνέδριο αυτό γνώρισε μεγάλη επιτυχία, καταλήγοντας ιδίως στη δημιουργία μιας πλατφόρμας ανάλυσης των προοπτικών που διαγράφονται για τις μακροπρόθεσμες ανάγκες της ευρωπαϊκής γεωργικής έρευνας.

Τα συμπεράσματα του συνεδρίου που αφορούν τις πιθανές δράσεις ανάπτυξης ενός συνεκτικού ευρωπαϊκού θεματολογίου γεωργικής έρευνας ελήφθησαν υπόψη σε μεγάλο βαθμό κατά την εκπόνηση της παρούσας ανακοίνωσης (κεφάλαιο 3).

2.4. Χαρτογράφηση των ικανοτήτων της ΕΕ

Η επιτροπή SCAR συμμετέχει επίσης στη χαρτογράφηση των ικανοτήτων γεωργικής έρευνας της ΕΕ μέσω του χρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έργου "EU-AGRI-MAPPING", στο πλαίσιο του οποίου αναλύθηκε η κατάσταση της γεωργικής έρευνας και της έρευνας τροφίμων στην Ευρώπη και προσδιορίστηκαν οι τάσεις και οι ανάγκες στον τομέα αυτό. Το έργο αυτό οδήγησε στη συγκέντρωση καίριων αριθμητικών και στατιστικών στοιχείων σχετικά με την οργάνωση της γεωργικής έρευνας σε εθνικό επίπεδο και διαμόρφωσε μια σφαιρική εικόνα της εξέλιξης της γεωργικής έρευνας στην ΕΕ, συμβάλλοντας κατά τον τρόπο αυτό στην προσδιορισμό της επιθυμητής εξέλιξης της γεωργικής έρευνας στα κράτη μέλη και στα συνδεδεμένα κράτη καθώς και των αναγκαίων μηχανισμών βελτίωσης του συντονισμού σε επίπεδο ΕΕ.

Στα πλαίσια των στρατηγικών συζητήσεων της επιτροπής SCAR κρίθηκε ότι θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στο ζήτημα των υποδομών έρευνας. Το 2005, η SCAR απέστειλε στο ESFRI (Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Φόρουμ Ερευνητικών Υποδομών) υπόμνημα σχετικό με τις υποδομές έρευνας πολύ μεγάλης κλίμακας που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τη γεωργική έρευνα[13]. Το εγχείρημα αυτό ήταν στην ουσία μια απόπειρα ενίσχυσης της σημασίας που αποδίδεται στις υποδομές γεωργικής έρευνας στο πλαίσιο των συζητήσεων του ESFRI και

---

10 Κλιματική αλλαγή, περιβάλλον, οικονομία και εμπόριο, ενέργεια, κοινωνικές αλλαγές, επιστήμη και τεχνολογία, αγροτική οικονομία και υγεία

11 Σενάρια ρήξης: κλιματικό σοκ, ενεργειακή κρίση, επισιτιστική κρίση, συνεργασία με τη φύση

12 http://ec.europa.eu/research/conferences/2007/scar/report_en.htm

13 Υπόμνημα της SCAR προς το ESFRI, "Αναγκαίες ερευνητικές υποδομές στον τομέα της γεωργικής έρευνας", 31 Αυγούστου 2005

παράθεσης παραδειγμάτων[14] για τις εγκαταστάσεις έρευνας μεγάλης κλίμακας που μπορεί να χρειαστούν στον συγκεκριμένο τομέα.

Η επιτροπή SCAR έχει υπογραμμίσει όχι μόνο την ανάγκη διαθεσιμότητας υποδομών έρευνας μεγάλης κλίμακας, αλλά και τη μεγάλη ζήτηση διαδικτύωσης και αποτελεσματικής διαχείρισης των κατανεμημένων εγκαταστάσεων και κέντρων εμπειρογνωσίας. Για τον λόγο αυτό, τελεί υπό σύσταση μια νέα ΣΟΕ με αντικείμενο τις "κοινόχρηστες ευρωπαϊκές υποδομές γεωργικής έρευνας και έρευνας τροφίμων" η οποία θα έχει ως στόχο τον προσδιορισμό των μελλοντικών αναγκών και την κατάρτιση νέων μοντέλων διακυβέρνησης για την αποτελεσματική κοινοχρησία υποδομών σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

Τέλος, έχει δημιουργηθεί ένας ιστότοπος αφιερωμένος ειδικά στην παροχή πλήρων και τακτικά ενημερούμενων πληροφοριών σχετικά με τα συστήματα γεωργικής έρευνας όλων των χωρών που εκπροσωπούνται στην επιτροπή SCAR[15].

3. ΚΥΡΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΝΟΣ ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1. Με γνώμονα την ανάπτυξη μιας πιο αειφόρου γεωργίας σε παγκόσμιο πλαίσιο

Παρά το γεγονός ότι στην ανακοίνωση της Επιτροπή δεν προσδιορίζονταν συγκεκριμένα πεδία έρευνας τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο κοινού προγραμματισμού, στην άτυπη σύνοδο των Βερσαλλιών αναφέρθηκε ως παράδειγμα η παραγωγή και η ασφάλεια των τροφίμων. Πράγματι, καθίσταται όλο και πιο σαφής η σημασία της αειφόρου διαχείρισης και χρήσης των βιολογικών πόρων ως κοινωνικού ζητήματος, καθώς και της αλληλεξάρτησης της με άλλα ζητήματα συνδεόμενα, π.χ. με την κλιματική αλλαγή, την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, την καταναλωτική ζήτηση και την παγκόσμια σταθερότητα.

Κινδυνεύουμε να υπερβούμε λίαν προσεχώς κάποια κρίσιμα ανώτατα όρια, κάτι το οποίο θα έχει σοβαρές επιπτώσεις σε όλα τα οικοσυστήματα και επομένως στη γεωργία και στην ασφάλεια των τροφίμων. Συγκεκριμένα, η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Αλλαγή του Κλίματος (IPCC) προβλέπει ότι η γεωργική παραγωγή στην Αφρική θα μειωθεί κατά το ήμισυ μέχρι το 2030, με επακόλουθες σοβαρές επιπτώσεις όχι μόνο για την ασφάλεια των τροφίμων και την επιβίωση ευάλωτων περιφερειών, αλλά και για την παγκόσμια ασφάλεια. Η αύξηση των τιμών των ορυκτών καυσίμων θα οδηγήσει μακροπρόθεσμα σε αύξηση των τιμών των τροφίμων, δεδομένου ότι όλα τα στάδια της παραγωγής, της επεξεργασίας και της διανομής εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό από το πετρέλαιο. Οι ενεργειακές καλλιέργειες και οι καλλιέργειες βασικών βιομηχανικών προϊόντων, και οι ριζικές αλλαγές της αντίστοιχης παραγωγής μπορεί να έχουν σοβαρές συνέπειες. Επιπλέον, η αύξηση του πληθυσμού και η μεταβολή των μοντέλων διατροφής στις αναδυόμενες οικονομίες θα καταστήσουν αναγκαία την αύξηση της παραγωγής τροφίμων, κάτι το οποίο ενέχει τον κίνδυνο υποβάθμισης του περιβάλλοντος σε περίπτωση εφαρμογής μη αειφόρων συστημάτων παραγωγής.

---

14 Κέντρα γενετικών και βιολογικών πόρων που θα περιλαμβάνουν συλλογές σχετικά με τις φυτικές και ζωικές ασθένειες – Κέντρα παρατήρησης της γεωργίας, της δασοκομίας και του περιβάλλοντος – Κέντρα έρευνας της ανθρώπινης διατροφής – Προηγμένες και ολοκληρωμένες πειραματικές μονάδες για τις λοιμώδεις νόσους

15 http://ec.europa.eu/research/agriculture/scar/index_en.cfm

Επομένως, επιβάλλεται άμεσα να βελτιωθεί η κατανόηση των κινητήριων δυνάμεων που διαμορφώνουν αυτές τις διαδικασίες ούτως ώστε να περιοριστούν οι αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και να κατοχυρωθεί η προστασία της εξαντλούμενης βάσης εδαφικών και υδάτινων πόρων και πόρων βιοποικιλότητας. Η υιοθέτηση μιας τέτοιας προσέγγισης προϋποθέτει αντίστοιχη ερευνητική ικανότητα, μεταφορά τεχνολογίας και διεπιστημονικές δεξιότητες από ένα ευρύ φάσμα πεδίων οικονομικού, κοινωνικού και οικολογικού ενδιαφέροντος.

3.2. Νέοι τομείς προτεραιότητας για το μελλοντικό θεματολόγιο γεωργικής έρευνας

Για την αντιμετώπιση των αναδυόμενων προκλήσεων απαιτούνται στοχοθετημένες απαντήσεις που θα έχουν παραχθεί από τα αντίστοιχα ερευνητικά πεδία προτεραιότητας του μελλοντικού θεματολογίου γεωργικής έρευνας.

Η διαδικασία διερεύνησης των προοπτικών που δρομολόγησε η επιτροπή SCAR και τα συμπεράσματα της συνόδου του Ιουνίου 2007 επεσήμαναν τη σημασία που έχουν ορισμένα θέματα όπως η βιοποικιλότητα, η βιολογική γεωργία, η ασφάλεια των τροφίμων, η παγκόσμια επισιτιστική ασφάλεια, η ολοκλήρωση των περιβαλλοντικών τεχνολογιών, η βιοτεχνολογία, οι αναδυόμενες νόσοι των ζώων, καθώς και οι αναδυόμενες ασθένειες και παράσιτα των φυτών. Επιπλέον, παρατηρήθηκε ότι η διεπαφή μεταξύ γεωργίας, κλιματικής αλλαγής και ενέργειας αποτελεί σοβαρή κοινωνική πρόκληση η οποία αξίζει να κατακτήσει σημαντικότερη θέση στο μελλοντικό θεματολόγιο γεωργικής έρευνας.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 20ής Ιουνίου 2008[16] υποστήριξε ένθερμα αυτή την προσέγγιση δηλώνοντας ότι "*Απαιτείται να συνεχιστούν οι εργασίες για την καινοτομία, την έρευνα και την ανάπτυξη της γεωργικής παραγωγής, προκειμένου ιδίως να βελτιωθεί η ενεργειακή της απόδοση, η αύξηση της παραγωγικότητας και η προσαρμοστικότητά της στην αλλαγή του κλίματος*."

- ***Η κλιματική αλλαγή*** αποτελεί μία από τις σοβαρότερες απειλές για την αειφόρο ανάπτυξη, και αντιπροσωπεύει μία από τις κυριότερες προκλήσεις στον τομέα του περιβάλλοντος, δεδομένου ότι έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία, την υγεία και την κοινωνική ευημερία σε παγκόσμιο επίπεδο. Η κλιματική αλλαγή μπορεί να επιπτώσεις στην απόδοση των καλλιεργειών, στη διαχείριση του ζωικού κεφαλαίου και στη γεωγραφική θέση της παραγωγής. Μπορεί επίσης να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο γεωργικό εισόδημα, τη χρήση των γαιών και τις αγροτικές οικονομίες σε ορισμένες περιφέρειες της Ευρώπης. Οι κίνδυνοι που ενέχει η αλλαγή του κλίματος αποτελούν τώρα αντικείμενο εκτενών αναλύσεων στο πλαίσιο του "γενικού διαγνωστικού ελέγχου" της ΚΓΠ, αλλά και αντικείμενο μελέτης στα πλαίσια των ευρωπαϊκών εθνικών ερευνητικών προγραμμάτων, τα οποία αποβλέπουν πλέον σε βελτιωμένες γεωργικές πρακτικές ικανές να συμβάλουν στην αναπροσαρμογή των γεωργικών δραστηριοτήτων και στον μετριασμό των επιπτώσεών της στο κλίμα. Στο πλαίσιο αυτό, έχουν επίσης υπογραμμιστεί η πολυπλοκότητα και η σημασία που μπορεί έχει η συνέχιση της έρευνας με αντικείμενο τις πρακτικές διαχείρισης των εδαφών στη διατήρηση ή την αύξηση των επιπέδων οργανικών ουσιών του εδάφους σε όλη την ΕΕ. Οι οργανικές ουσίες των εδαφών διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο όχι μόνο στον κύκλο του άνθρακα, αλλά και στην διατήρηση της γονιμότητας των εδαφών, στη βελτίωση της δομής και στην ικανότητα συγκράτησης ύδατος των εδαφών, αυξάνοντας επομένως την ανθεκτικότητά τους στις κλιματικές

[16] Συμπέρασμα αριθ. 28 της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 20 Ιουνίου 2008

πιέσεις. Στην Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής με τίτλο *"Η προσαρμογή της Ευρώπης στην αλλαγή του κλίματος – επιλογές δράσης για την ΕΕ"* επισημαίνεται ότι σχεδόν όλα τα κράτη μέλη αρχίζουν να χαράσσουν πολιτικές προσαρμογής και ότι η ανταλλαγή πείρας από τα πρώτα μέτρα προσαρμογής, καθώς και ερευνητικών αποτελεσμάτων, θεωρείται απαραίτητη.

- ***Ενέργεια:*** Σε παγκόσμιο επίπεδο παρατηρείται αύξηση της ζήτησης τροφίμων και εναλλακτικών μορφών ενέργειας προερχόμενων από πηγές όπως η βιομάζα, δεδομένου ότι σε όλο τον κόσμο εξαντλούνται οι εδαφικοί και οι υδάτινοι πόροι, ενώ η υποβάθμιση των εδαφών και η αύξηση των θερμοκρασιών μειώνουν την παραγωγικότητα των καλλιεργούμενων γαιών. Για να αντιμετωπιστεί αυτή η πρόκληση, είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν γεωργικές τεχνολογίες και να αναπροσαρμοστούν οι πολιτικές στους τομείς της ενέργειας και της γεωργίας, προς υποστήριξη των οποίων θα πρέπει να ληφθούν κατάλληλα μέτρα στήριξης της έρευνας στη διεπαφή γεωργίας-ενέργειας. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον αντίκτυπο της παραγωγής βιοκαυσίμων και βιομάζας στην ποιότητα των υδάτων, στις οργανικές ουσίες των εδαφών και στη βιοποικιλότητα.

Στο πλαίσιο της διαδικασίας διερεύνησης των προοπτικών που δρομολόγησε η επιτροπή SCAR, αναγνωρίστηκε ως πεδίο προτεραιότητας ο αντίκτυπος της κλιματικής αλλαγής και των ενεργειακών προβλημάτων στη γεωργία, καθώς και η σοβαρή ανεπάρκεια συντονισμού της σχετικής έρευνας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Για την εξέταση αυτών των θεμάτων τελούν τώρα υπό σύσταση δύο νέες ΣΟΕ, απαρτιζόμενες η κάθε μία από αντιπροσώπους από περισσότερες από 20 ευρωπαϊκές χώρες. Η πρώτη ΣΟΕ θα μελετήσει τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία και θα εξετάσει τρόπους κατάλληλης αναπροσαρμογής της γεωργίας και τρόπους μετριασμού των εν λόγω επιπτώσεων. Η δεύτερη ΣΟΕ θα μελετήσει τη διεπαφή μεταξύ της γεωργίας και της ενέργειας, ακολουθώντας μια ολιστική προσέγγιση η οποία θα καλύπτει από τις επιστημονικές και τεχνολογικές προκλήσεις της παραγωγής βιομάζας και βιοενέργειας έως τις βιομηχανικές, οικολογικές, κοινωνικοοικονομικές και αγροτικές συνέπειές της.

3.3. Ενίσχυση της παραγωγής και της κοινοχρησίας γεωργικών γνώσεων στην Ευρώπη

Τα εντεινόμενα προβλήματα που αντιμετωπίζουν ο γεωργικός τομέας και ο τομέας των γεωργικών προϊόντων διατροφής στην Ευρώπη καθιστούν αναγκαία την αναθεώρηση των σχέσεων μεταξύ της παραγωγής γνώσεων και της χρήσης των γνώσεων για την προώθηση της καινοτομίας, όπως δηλώνουν σαφώς τα κύρια συμπεράσματα της διαδικασίας προοπτικής διερεύνησης και της συνόδου του Ιουνίου 2007.

Ο ρόλος της έρευνας θα μπορούσε να είναι πολύ σημαντικότερος, εάν οι διάφοροι συντελεστές (γεωργοί, ερευνητές, φορείς παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, καταναλωτές, ιδιωτικός τομέας, κοινωνία των πολιτών, πολιτικοί ιθύνοντες) συμμετείχαν πληρέστερα στη διαδικασία καθορισμού των θεματολογίων έρευνας, αλλά και στην ίδια τη διαδικασία έρευνας μέσω μηχανισμών όπως τα δίκτυα καινοτομίας. Ταυτόχρονα, η γεωργική έρευνα θα πρέπει να στραφεί περισσότερο προς την καινοτομία, και να καταφέρει να βρει τρόπους προσέλκυσης των "καλύτερων" εξειδικευμένων επιστημόνων και τεχνικών.

Το εργαστήριο *"Ενίσχυση των δεσμών μεταξύ της γνώσης και της καινοτομίας στην Ευρώπη"* που διοργανώθηκε στις 6-7 Οκτωβρίου 2008 στην πόλη Angers της Γαλλίας αποτέλεσε μια ευκαιρία προσδιορισμού των κύριων χαρακτηριστικών ενός ευρωπαϊκού συστήματος γεωργικής γνώσης. Στο πλαίσιο του εργαστηρίου αυτού εξετάστηκε η οργάνωση των δεσμών

της γνώσης και της καινοτομίας στην Ευρώπη, αναλύθηκαν οι αιτίες και οι λόγοι αυτής της οργάνωσης, καθώς και οι τρόποι με τους οποίους η ανταλλαγή των εμπειριών από τις σημαντικές μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες μπορεί να οδηγήσει στη διαμόρφωση "βέλτιστων πρακτικών".

Η Επιτροπή προτίθεται να αξιοποιήσει την επιτροπή SCAR για να κάνει απογραφή των δομών γεωργικής γνώσης σε κάθε κράτος μέλος, με σκοπό να δημιουργήσει στη συνέχεια μια αντίστοιχη ΣΟΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Αγροτικής Ανάπτυξης, όπως θεσπίστηκε με το άρθρο 67 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005, αποτελεί το κατάλληλο βήμα για την εξέταση της μεταφοράς τεχνολογίας στο πλαίσιο της βελτιωμένης εφαρμογής των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης. Η Επιτροπή εξετάζει επί του παρόντος διάφορους πιθανούς τρόπους ενσωμάτωσης της παραμέτρου "Έρευνα και καινοτομία" στο πρόγραμμα δραστηριότητας του δικτύου, με την ευκαιρία ιδίως ενός συνεδρίου που θα λάβει χώρα το 2009 και θα είναι αφιερωμένο στις καινοτομίες που θα οδηγήσουν στην αντιμετώπιση των νέων περιβαλλοντικών προκλήσεων.

Επιπλέον, δεδομένου ότι συμβουλευτικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες εκλαΐκευσης και διάδοσης θα διαδραματίσουν πιθανότατα σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη οποιουδήποτε μελλοντικού ευρωπαϊκού συστήματος γεωργικής γνώσης, η Επιτροπή προτίθεται να συνεκτιμήσει τα πορίσματα της επιτροπής SCAR στην έκθεση που θα υποβάλει το 2010 στο Συμβούλιο σχετικά με το σύστημα παροχής γεωργικών συμβουλών.

3.4. Εδραίωση του κοινού ερευνητικού προγραμματισμού με σκοπό τη βελτίωση της διακυβέρνησης του ευρωπαϊκού συστήματος γεωργικών προϊόντων διατροφής

Χάρη στον μηχανισμό ERA-NET, τα κράτη μέλη άρχισαν να αναθεωρούν τις πρώην μεμονωμένες εθνικές προσεγγίσεις με γνώμονα την αντιμετώπιση νέων διασυνοριακών προκλήσεων σε όλα τα πεδία της έρευνας. Επιπλέον, η ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο *"Προς κοινό προγραμματισμό στην έρευνα"* προαναγγέλλει τη νέα ώθηση στην ανάπτυξη μιας πιο στρατηγικής προσέγγισης του συντονισμού και της συνεργασίας κατά τον προγραμματισμό της δημόσιας έρευνας στο πλαίσιο του ΕΧΕ.

Το Συμβούλιο εξετάζει επί του παρόντος αυτή τη νέα προσέγγιση και θα λάβει απόφαση σχετικά με τη διαδικασία προσδιορισμού των πεδίων έρευνας που προσφέρονται περισσότερο για την ανάληψη μελλοντικών πρωτοβουλιών κοινού προγραμματισμού. Το άτυπο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο "Ανταγωνιστικότητα" που συνήλθε στις Βερσαλλίες στις 17 Ιουλίου 2008 επεσήμανε ότι οι προκλήσεις που συνδέονται με τα τρόφιμα και τη γεωργία αποτελούν μία από τις τέσσερις σοβαρότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα οι κοινωνίες μας.

Η επιτροπή SCAR, η οποία έχει αναδειχθεί εκ των πραγμάτων σε πλαίσιο αναφοράς για την ανάπτυξη μιας πιο συντονισμένης προσέγγισης του προγραμματισμού της δημόσιας γεωργικής έρευνας, αναφέρθηκε επίσης ότι αποτελεί σημαντικό συντελεστή οποιασδήποτε νέας διαδικασίας κοινού προγραμματισμού στον συγκεκριμένο τομέα.

Η ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού και συντονισμένου μακροπρόθεσμου προγραμματισμού στον τομέα της γεωργικής έρευνας πρέπει να βασίζεται σε μια συνεκτική στρατηγική και ένα συνεκτικό οργανωτικό πλαίσιο, τα οποία να επιτρέπουν την τακτική διαβούλευση με όλους τους συντελεστές της έρευνας, στο πλαίσιο της ευρύτερης διαδικασίας της Λιουμπλιάνας για τη διακυβέρνηση του ΕΧΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, ο στρατηγικός ρόλος της επιτροπής SCAR θα μπορούσε να ενισχυθεί περαιτέρω, κατά τρόπο ώστε η επιτροπή αυτή να αναχθεί σε φορέα στρατηγικής εποπτείας των σχετικών με τη γεωργία δραστηριοτήτων που αναπτύσσουν οι ευρωπαϊκοί δημόσιοι οργανισμοί έρευνας. Η SCAR θα μπορούσε επίσης να διευκολύνει τον διάλογο με τους συντελεστές που συμμετέχουν σε τεχνολογικές πλατφόρμες και εμπλέκονται στον καθορισμό κοινών οραμάτων και στρατηγικών θεματολογίων σε παρόμοια ερευνητικά πεδία.

3.5. Ανάπτυξη ενός μηχανισμού παρακολούθησης των εργασιών διερεύνησης των προοπτικών

Για την ανάπτυξη μακροπρόθεσμων θεματολογίων έρευνας βασιζόμενων σε κοινά οράματα και κοινούς στόχους, είναι απαραίτητο να χρησιμοποιηθεί ένας στρατηγικός συνδυασμός εργαλείων ανάλυσης όπως οι μελέτες διερεύνησης των προοπτικών, η συλλογική τεχνογνωσία και η χαρτογράφηση των ερευνητικών ικανοτήτων. Η εφαρμογή αυτών των θεματολογιών θα πρέπει να οδηγεί στην άντληση τεκμηριωμένων αποτελεσμάτων, ικανών να χαράσσουν κατάλληλους προσανατολισμούς για την πολιτική που αφορά τη γεωργική έρευνα.

Η εμπειρία που έχει αποκτηθεί μέσω της διαδικασίας διερεύνησης των προοπτικών της SCAR κατέδειξε τη σημασία και την αναγκαιότητα καθιέρωσης ενός συστήματος ταχείας προειδοποίησης που να επιτρέπει στους πολιτικούς ιθύνοντες και στους ερευνητές να προβλέπουν τις προκλήσεις και τα προβλήματα που μπορεί να προκύψουν κατά τα επόμενα έτη και να προτείνουν κατάλληλα μέσα αντιμετώπισής τους.

Ο σχεδιασμός αυτού του μηχανισμού αποτελεί επί του παρόντος αντικείμενο περαιτέρω ανάπτυξης με σκοπό την επαλήθευση της καταλληλότητας και της εγκυρότητας παλαιότερων και καινοφανών μελετών διερεύνησης των προοπτικών, και θα οδηγήσει στη διαμόρφωση μιας συστηματικής προσέγγισης για τον προσδιορισμό των πιθανών κινδύνων, ευκαιριών και των πιθανών καίριων εξελίξεων και των επιπτώσεών τους στο θεματολόγιο του ΕΧΕ. Θα αναδείξει επίσης της πιθανές συνέπειες των εξελίξεων αυτών στον πιθανό προσανατολισμό της ερευνητικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο και σε επίπεδο κρατών μελών.

Ο εν λόγω μηχανισμός βρίσκεται επί του παρόντος σε πειραματικό στάδιο, μετά τη σύσταση ομάδας έμπειρων συμβούλων επιφορτισμένων με την επικαιροποίηση της πρώτης μελέτης διερεύνησης των προοπτικών και με τον καθορισμό δεικτών και κριτηρίων ικανών να αποτελέσουν τη βάση για την τακτική επανεξέταση των μακροπρόθεσμων προκλήσεων και στόχων.

3.6. Οι ευθύνες της Ευρώπης σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον

Σε έναν κόσμο ο πληθυσμός του οποίου προβλέπεται να φτάσει τα 9 δισεκατομμύρια κατοίκους μέχρι το 2050, ο οποίος χαρακτηρίζεται από την αυξανόμενη οικονομική ενοποίηση και επηρεάζεται από την κλιματική αλλαγή και από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, η αειφορία της γεωργίας αποτελεί ζήτημα το οποίο θα έχει επιπτώσεις τόσο άμεσες (π.χ. με τις τιμές των τροφίμων), όσο και έμμεσες (π.χ. μετανάστευση) στην ΕΕ, όπως και σε όλες τις περιφέρειες του κόσμου. Η μελλοντική αειφορία της γεωργίας στην Ευρώπη και στις αναπτυσσόμενες χώρες και τις χώρες αναδυόμενης οικονομίας εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τη σταθερότητα των βασικών πόρων όπως οι γεωργικές εκτάσεις, οι υδάτινοι πόροι και η λειτουργία των οικοσυστημάτων. Η ευρωπαϊκή έρευνα έχει την ικανότητα και την υποχρέωση να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση της πολύπλοκης αλληλεπίδρασης όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων.

Επιπλέον, μια άλλη ισχυρή κινητήρια δύναμη που ωθεί στην αυξανόμενη σύγκλιση της γεωργικής έρευνας στις αναπτυσσόμενες χώρες, στις χώρες αναδυόμενης οικονομίας και στις ευρωπαϊκές χώρες είναι η αυξανόμενη σημασία των θεματικών πεδίων έρευνας στα οποία δεν διαπιστώνεται πλέον καμία επιστημονικώς έγκυρη διάκριση μεταξύ Βορρά και Νότου. Σε αυτή ακριβώς τη βάση χρειάζεται να αναπτυχθεί και να προωθηθεί από την Επιτροπή μια πιο ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή πολιτική γεωργικής έρευνας που θα στηρίζεται στη διεθνή συνεργασία.

Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τη νέα ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο "Ευρωπαϊκό στρατηγικό πλαίσιο για διεθνή επιστημονική και τεχνολογική συνεργασία"[17], επιβάλλεται να ενισχυθούν οι πολιτικές συνέργειες στον τομέα της γεωργικής έρευνας εντός και εκτός της Ευρώπης. Συγκεκριμένα, χρειάζεται να αναπτυχθεί ο συγκερασμός των ενεργειών μεταξύ των πολιτικών έρευνας της ΕΕ και των κρατών μελών, αφενός, και των εξωτερικών πολιτικών όπως η πολιτική αναπτυξιακής βοήθειας και η πολιτική γειτονίας, αφετέρου. Επιπλέον, η Ευρώπη οφείλει να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στον καθορισμό ενός παγκόσμιου θεματολογίου γεωργικής έρευνας και ανάπτυξης, σε συνεργασία με διεθνείς (όργανα των Ηνωμένων Εθνών, Παγκόσμια Τράπεζα, ΟΟΣΑ, G8) και πολυμερείς οργανισμούς (Αφρικανική Ένωση, ASEAN, Mercosur), καθώς και με οργανισμούς που συμμετέχουν σε δραστηριότητες γεωργικής έρευνας σε παγκόσμιο επίπεδο όπως το GFAR[18] και η CGIAR[19].

Στο πλαίσιο αυτό, η διεθνής εντολή και ο καθοδηγητικός ρόλος της επιτροπής SCAR θα μπορούσαν να ενισχυθούν περαιτέρω από τη συμβολή που θα προέλθει από την "ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για τη γεωργική έρευνα στην υπηρεσία της ανάπτυξης" (EIARD)[20], με αποτέλεσμα αυτό να διευκολύνει τον συντονιστικό ρόλο που διαδραματίζουν η Επιτροπή και τα κράτη μέλη κατά τη στήριξη της γεωργικής έρευνας με επίκεντρο τις ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών και των χωρών αναδυόμενης οικονομίας, αλλά και από τη συμβολή των υφιστάμενων δικτύων ERA-NET, όπως το *ERA-ARD*.

---

17 COM(2008) 588 τελικό της 24.09.2008

18 Παγκόσμιο Φόρουμ για την Γεωργική Έρευνα

19 Συμβουλευτική Ομάδα για τη Διεθνή Γεωργική Έρευνα

20 "Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για τη γεωργική έρευνα στην υπηρεσία της ανάπτυξης" (EIARD)", COM(97)126